

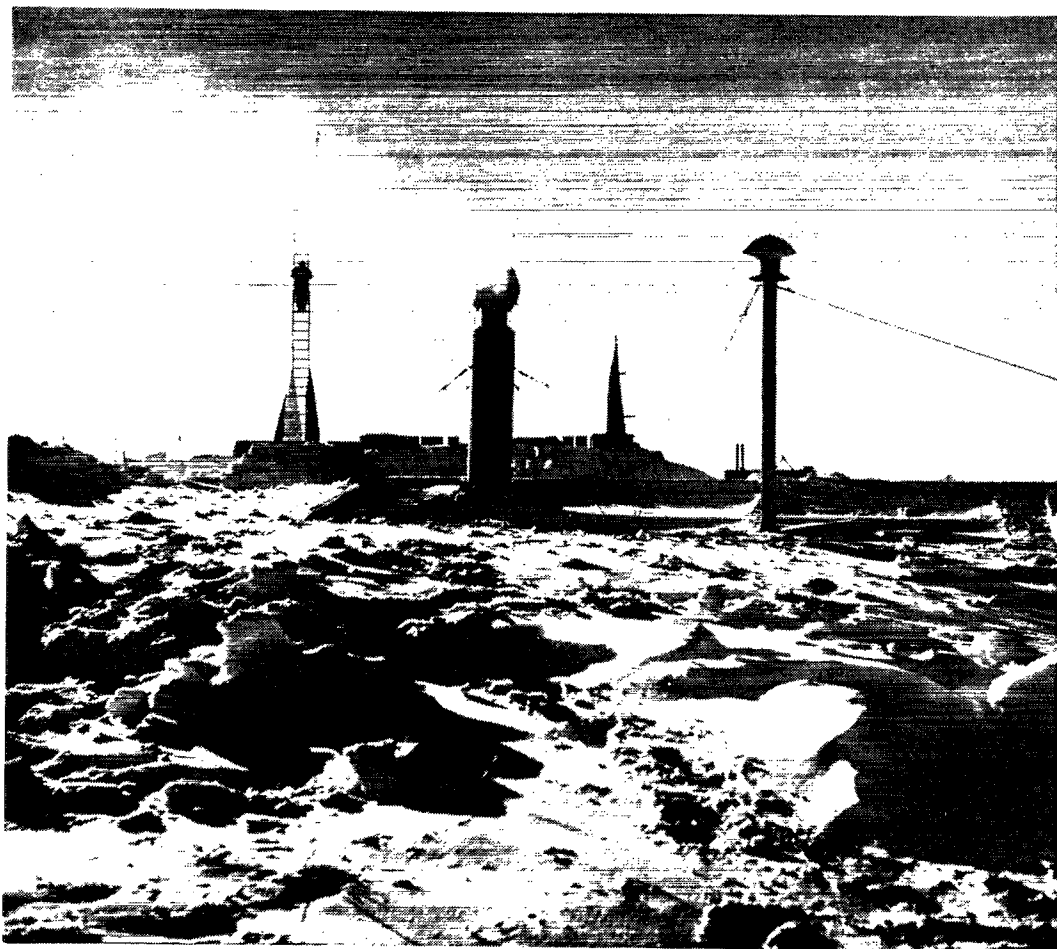
OVERVINTRINGSSTATIONER PÅ INDLANDSISEN

II. Franske, britiske og amerikanske ekspeditioner 1947-1956

Af cand. mag. *Børge Fristrup*

Den 27. februar 1947 fik Victor fra officiel fransk side overdraget at organisere og lede ekspeditioner både i Arktis og Antarktis, og han lagde dermed grunden til den organisation, som har fået navnet Expéditions Polaires Françaises, Missions Paul-Émile Victor, og som nu råder over deres egen bygning i Paris og beskæftiger en lang række teknikere og arktiske specialister. Med sine stort anlagte ekspeditioner til Little America i Antarktis havde admiral R. Byrd taget al den moderne teknik i anvendelse på sydpolarekspeditionerne, og det stod Victor klart fra begyndelsen, at moderne indlandsisekspeditioner ikke længere kunne baseres på hundeslæder, men der måtte anvendes en moderne teknik med flyvemaskiner og motorslæder. Under den anden verdenskrig havde flyvningen i arktiske egne taget et sådant opsving, at det nu måtte være muligt at bringe store dele af udstyret, provianten og brændstoffet ind med fly og smide det ned på stedet, hvor det skulle bruges; enten ved at kaste det ned med faldskærm eller ved simpelthen at smide det frit i sneen fra et ganske lavtgående fly. Den sidste metode er med stort held særlig blevet brugt af de franske ekspeditioner. Til transporterne på indlandsisen anvendte Victor weasels, som på dette tidspunkt med stor fordel kunne købes fra de amerikanske overskudslagre. En moderne indlandsisekspedition blev derigennem et stort og meget kostbart foretagende, og radiokontakt mellem de forskellige grupper var uomgængelig nødvendig.

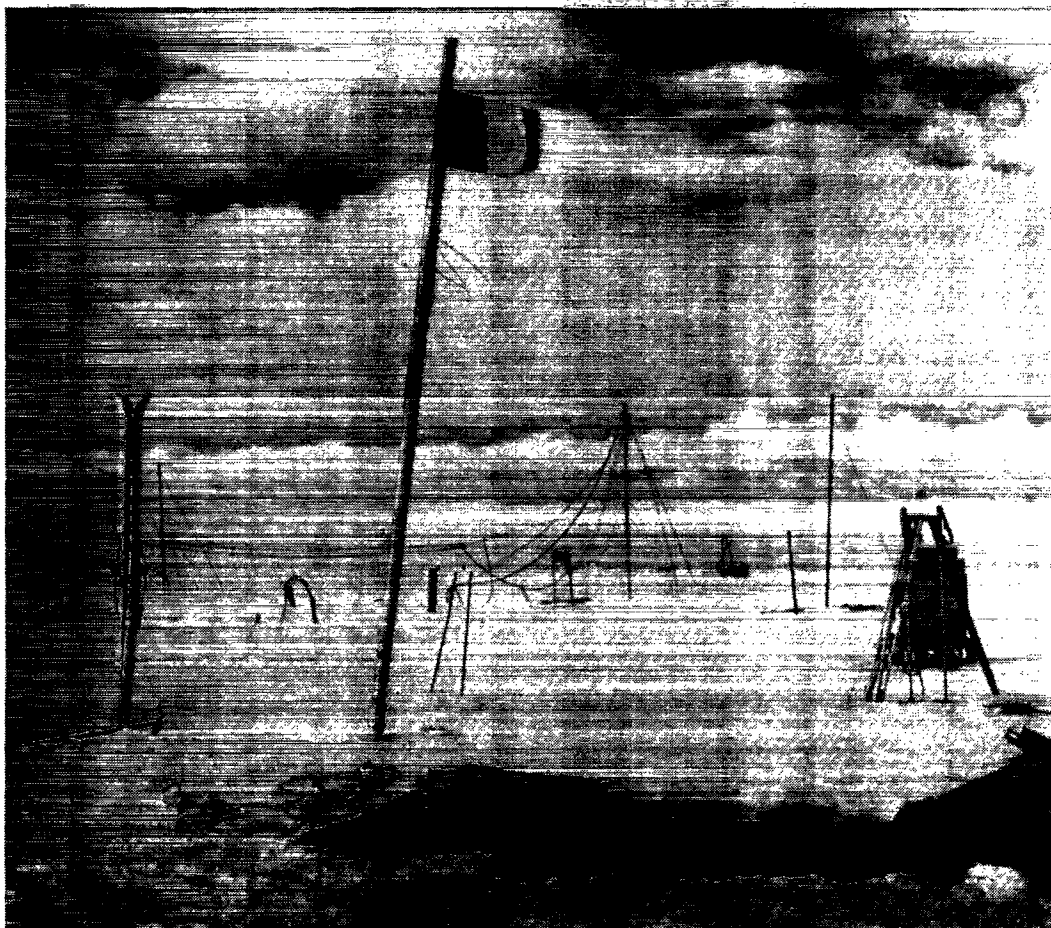
Efter en række rekognosceringer i 1948 lykkedes det at finde en rute op på indlandsisen fra Eqip sermia, hvor også den schweiziske ekspedition under ledelse af A. de Quervain var gået op i 1913. I 1949 startede den egentlige overvintringsekspedition, der i to år skulle overvintre på samme sted som Wegener ekspeditionen. Der skulle foretages detaljerede meteorologiske og glaciologiske studier, og weaselsgrupper skulle foretage tykkelsesmålinger forskellige steder på indlandsisen. I modsætning til Wegener, som havde planlagt at lade 4 mand overvintre, havde Victor planen om en stor station med 8 mand forsynet med radio og et stort udstyr. Medens Wegener havde planlagt at bruge 4 tons for sin station, så brugte Victor 110 tons materiel og udrustning til sin station, heraf måtte 40 tons transporteres ind med konvoj over indlandsisen, hvorimod 70 tons, væsentlig brændstof og proviant blev

*Station Centrale
med skorsten og udluftningskanaler.*

fløjet ind og kastet på stedet. Flyvningerne udførtes med islandske Dakota fly fra Reykjavík. Den 1. juli 1949 startede den første konvoj af weasels fra vestkysten og ind over indlandsisen, der deltog i denne første rejse 5 weasels med 7 slæder, og der medbragtes ialt 8 tons udstyr eller det dobbelte af, hvad Wegener havde håbet at få ind i løbet af hele sommeren. Den 18. juli er man fremme ved stedet, hvor overvintringsstationen skulle anlægges, nemlig ved $70^{\circ}54'$ nordl. br. og $40^{\circ}42'$ vestl. lgd. Der var intet spor af Wegeners gamle station, der naturligvis helt var forsvundet i mellemtiden. Den nye station fik navnet Station Centrale.

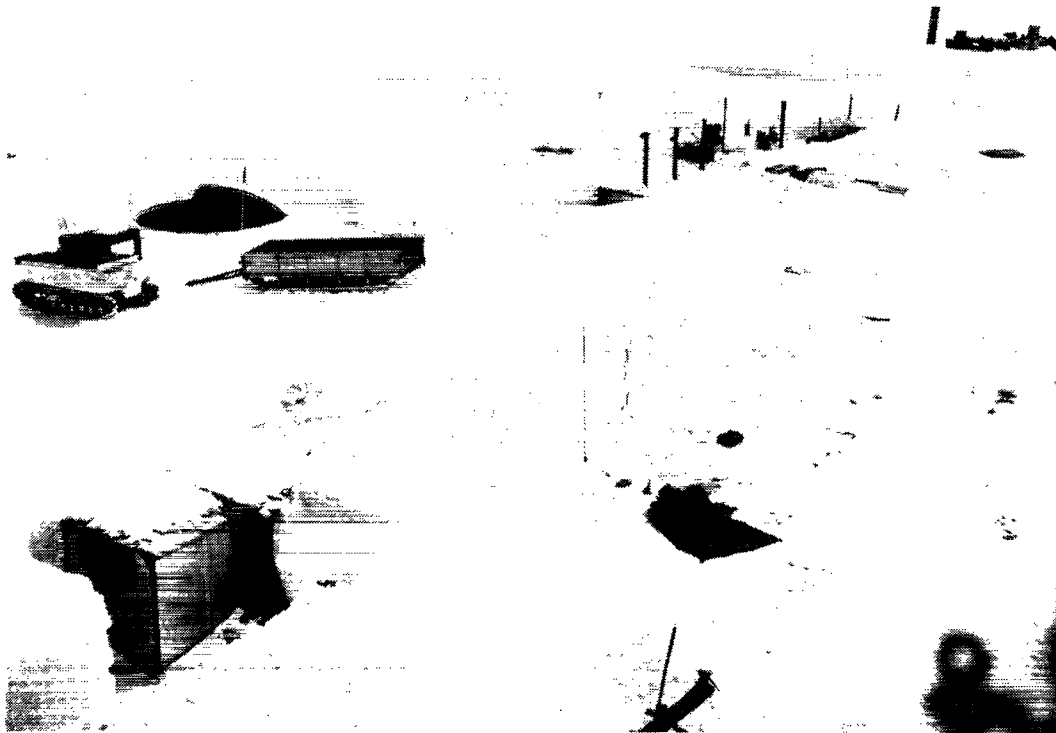
Ligesom på J. P. Kochs ekspedition blev Victors overvintringshus bygget af elementer, som i forvejen havde været prøvesamlet i Paris, og hver af elementerne bestod af plader med isolationsmateriale imellem. For at beskytte huset mod de stærke

Den franske Dumont Station etableret af faldskærmsfolk.

Foto: J. Dumont

vinde og de lave kuldegrader blev huset gravet ned, således at taget lå i niveau med sneoverfladen. Udgravningen til huset blev foretaget med skovle og hakker, og huset målte 5×8 m, det var 2 m højt. Stationen indeholdt et fælles opholds- og soverum på 4×6 m, køkken og et lille rum for den meteorologiske registrering, radio-rum og mørkekammer for fotografisk arbejde. Opvarmningen skete ved hjælp af køkkenkomfuret og en petroleumsovn midt i det fælles opholdsrum. Ud fra huset gravedes et langt system af korridorer og gange med siderum, der brugtes til depoter og til placering af generatoren til lys- og kraftforsyningen, ovenpå sneen fandtes kun radiomaster, meteorologiske instrumenter og en vindgenerator til supplering af el-forsyningen.

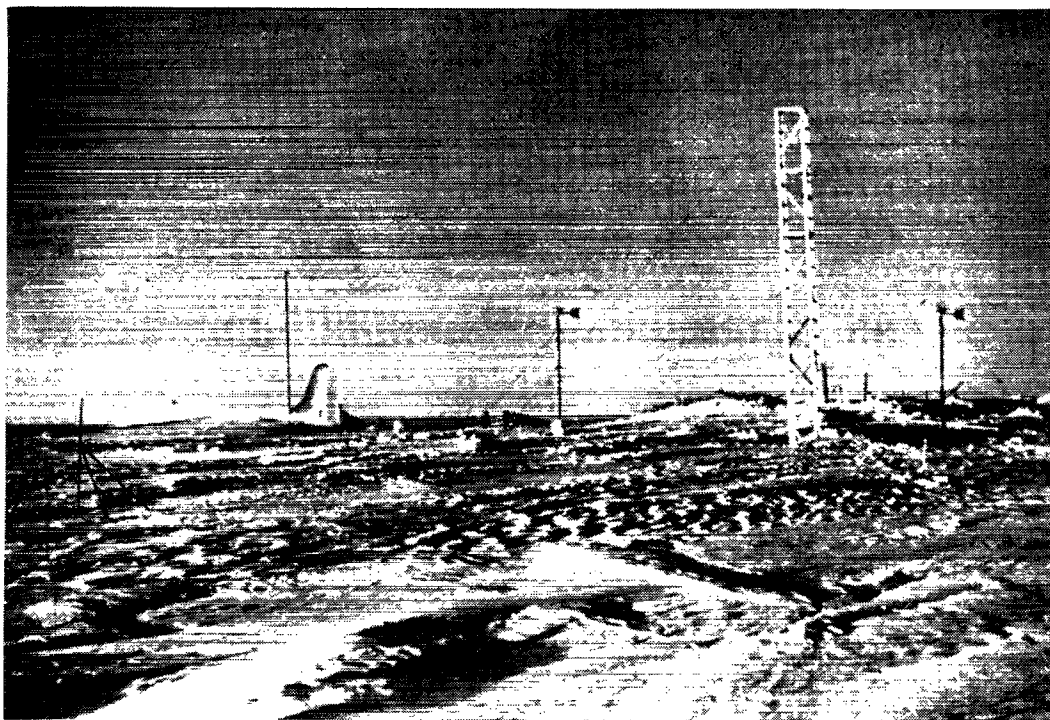
Station Jarl-Joset under opbygning august 1959. Foto: Jacques Masson
Plastikkuppelen er omtrent færdig, og i forgrunden og til højre i billedet ses de overdækkede gange.

Det første år overvintrede 8 mand og det næste år 9 mand. Provianten var rigelig, og der medførtes mange lækkerier. Pladsen i huset var naturligvis knap, men sammenlignet med tidligere forhold var stationen luksuriøs. Station Centrale havde daglig radiokontakt med omverdenen og udsendte daglige vejrrapporter. Der blev foretaget radiosondemålinger til en højde af indtil 20 km over isoverfladen, ligesom der gennemførtes dybdeboringer med et 48 mm kernebor ned til en dybde af 151 m under overfladen. Borekernerne kunne give oplysninger om firnens vægtfylde, temperatur m. v., og man bestemte overgangen mellem firn og egentlig gletscheris. Det er de dybeste isboringer, som indtil da var foretaget i Grønland og overhovedet nogle af de første dybe isboringer i det hele taget. Indtil 1949 havde man ingen isboringer

til større dybde end 25–30 m, men samtidig med den franske ekspedition i Grønland havde den britisk-norsk-svenske Antarktisk ekspedition til Dronning Maud Land også taget problemet om isboring op, ligesom også amerikanerne det år begyndte at bore i gletscherne i Alaska. Foruden kerneboringerne foretog franskmændene også boring med en særlig boregrab, der vejede over 1 ton, og som lavede et hul på 80 cm i diameter. Hullet var altså vidt nok, til at en mand kunne hejSES ned og studere snelagene i hullets sider, ligesom han kunne tage særlige prøver ud fra væggen af skakten.

Den 25. august 1951 blev Station Centrale lukket, men da var der her blevet foretaget kontinuerlige meteorologiske observationer siden 20. juli 1949, og man havde dermed hjembragt den længste og bedste serie af klimatologiske data, der er kendt fra det centrale Grønland.

I årene 1951–54 udsendtes „British North Greenland Expedition“ under ledelse af commander C. J. W. Simpson og med selve den engelske dronning som protektor og Sir Winston Churchill som dens viceprotektor. Simpson havde lært sin arktiske teknik dels gennem besøg ved Dansk Pearyland Ekspedition og dels hos Victor i Paris. Ekspeditionen blev baseret på Sunderlands flyvebåde, der blev stillet til rådighed af det britiske admiralitet. Hovedstationen blev anlagt ved Britannia Sø i Dronning Louise Land, hvortil godset blev fløjet ind med flyvebådene fra et depot ved Zackenberg, idet Ekspeditionen havde fået overladt Pearylandekspeditionens gamle kvarter i Østgrønland. Med de franske resultater for øje besluttedes det i sidste øjeblik også at inddrage indlandsundersøgelser i ekspeditionens arbejdsprogram. Man ville oprette en overvintringsstation „Northice“ på 78° nordl. br. og 40° vestl. lgd., altså betydelig nordligere end de tidligere stationer. Simpson baserede ligesom Victor sine indlandsrejser på weasels, men weaslerne blev i 1952 sat i land ved Kap Rink, idet skibet ikke den sommer kunne trænge længere mod nord, og herfra måtte man så næste forår bringe weaslerne ind til Britannia Søen, inden man kunne begynde indlandsrejserne. Da overvintringsstationen i efteråret 1952 skulle oprettes, havde man derfor ingen weasels til rådighed, og den første rejse ind med mandskabet til oprettelsen af stationen måtte derfor foretages med hundeslæde. Rejsen gik planmæssigt, med man kunne kun medføre nogle få, særlig ømtålelige instrumenter til stationen, alt andet måtte kastes ned fra fly. Til brug for indlandsoperationen kunne flyvebådene ikke anvendes, og Royal Air Force havde derfor stillet to Hastings fly til rådighed. Indflyvningen af materiellet til overvintringsstationen skete fra Thule Air Base, hvortil det britiske gods var ankommet med skib. Med de tunge Hastings fly var det ikke muligt at foretage de frie nedkastninger fra så lav højde, som det havde været anvendt på de franske ekspeditioner, man turde ikke komme længere ned end en højde af 17–18 m, hvad der betød en noget større spildprocent end ved de islandske nedkastninger over Station Centrale, dertil kom, at de

Den britiske Northice Station med det forulykkede Hastings fly.

Foto: Hal Lister

britiske faldskærme var blevet pakket i det fugtige engelske klima, og mange af skærmene foldede sig ikke ud, idet fugtigheden i skærmene havde ført til isdannelse under de lave temperaturer i Nordgrønland. Ca. 20 % af det nedkastede materiel gik derfor tabt, deriblandt en del af de meteorologiske instrumenter. Under en af de første indflyvninger forulykkede det ene af Hastings flyene, i en „white out“ tog det grunden, og dets besætning måtte evakueres af den amerikanske 6 Air Resque Squadron. I løbet af 30 flyvninger var der ialt blevet nedkastet 87 tons forsyninger inclusive brændstof til weaslerne, der næste år skulle komme ind.

Selve stationen byggedes af elementer, den var meget nær af samme type som den franske station, men da der kun overvintrede 2 mand den første vinter og 3 mand den anden vinter, var den væsentlig mindre, og der blev ikke udgravet det lange system af gange og korridorer, som ved Station Centrale, der blev heller ikke foretaget radiosonde- eller pilotballonopstigninger. Den 17. juli 1954 forlod det sidste hold Northice, og stationen blev lukket, men havde da fungeret i over 1½ år.

En tredje station af samme type som den franske indlandsstation, men mindre og ikke så velforsynet, blev oprettet i 1956. Den 30-årige franske ingeniør Jean Dumont,

der havde deltaget i de franske ekspeditioner under Victor, lod sig i september 1956 smide ned med faldskærm sammen med 3 andre unge franskmænd. Medens Station Centrale havde ligget vest for indlandsisens højderyg, oprettede Dumont sin station øst for højderyggen. Ombord i et fransk Nordatlant fly bragtes deltagerne og udrustningen til Island, og man fløj derfra videre ind over Grønland. På 71° 21' nordl. br. og 33° 55' vestlig lgd. sprang de fire mand ud, og deres forsyninger blev derefter kastet ned med faldskærm til dem. Medens alle de tidligere ekspeditioner havde en gruppe arbejdende på selve indlandsisen, så ønskede Dumont at vise, at det var muligt at oprette stationen, uden at man i forvejen havde været i terrainet. Ligesom ved Station Centrale blev huset gravet ned i sneen, og huset selv opførtes af tømmer, aluminium og „dufaylite“ plader. Der blev til brug for de 4 mand ialt nedkastet 17 tons udrustning og proviant, deriblandt en trækslæde, idet mændene næste sommer til fods måtte søge ud til kysten for evakuering. Sammenlignet med den franske og den britiske indlandsisstation var foretagendet meget beskedent, men naturligvis stor sammenlignet med den tyske Wegener ekspedition. Under overvintringen foretoges daglige meteorologiske målinger, og der blev gravet en 40 m dyb skakt i firnen til brug for den internationale glaciologiske ekspedition, der senere skulle overvintre på samme sted. Dumont havde haft besvær med at skaffe pengene til sin dumdristige ekspedition og havde derfor mod en betaling af 30.000 schweizer francs påtaget sig at grave skakten, der skulle bruges ved de glaciologiske studier på den internationale glaciologiske ekspedition. I løbet af vinteren gravede de fire mand en 60 m lang skakt, der målte 2 × 2 m i diameter, og som nåede ned til 40 m under den daværende sneoverflade, og dermed var man i bunden af skakten nede i firnlag, der var faldet som sne omkring 1880. Mere end 100 tons sne blev transporteret op til overfladen og fjernet fra skakten. Ud på forsommeren forlod de fire mænd stationen. De lukkede og afmærkede skakten og gik til fods med trækslæde ud til Cecilia Nunatak og derfra ned til Røss Fjord, hvor de blev afhentet med motorbåd og sejlet ud til civilisationen på Ella Ø.